

מִי דַעַת

גליון מס' 5

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. ככל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

ב. שתדליק האשה את אורות החשמל בשביל מצוות הדלקת הנרות, ומיד אח"כ תדליק את הנרות, ותכוון בברכתה על שניהם³.

האם צריך לקבל שבת בהדלקת הנרות?

בש"ע⁴ מביא את שיטת הבה"ג שכל המדליק נרות שבת מקבל שבת בהדלקתו. וכותב השו"ע, שיש חולקים על הבה"ג, וסוברים שאין קבלת שבת תלויה בהדלקת הנרות. והמנהג המקובל הוא, שנשים המדליקות מקבלות שבת בהדלקתן. ומשום כך, עליהן לגמור את כל הכנותיהן לשבת [הכרוכים באיסורי שבת] לפני הדלקת הנרות.

אבל גברים המדליקים נרות שבת אין מנהגם לקבל שבת בהדלקתם. אמנם כותב המ"ב⁵ שטוב להתנות לפני הדלקת הנרות שאינו מקבל שבת בהדלקתו. [ולענין אם מועיל תנאי לנשים המדליקות, ראה להלן].

אשה המדליקה נרות שבת, האם מועיל לה להתנות שאינה רוצה לקבל שבת בהדלקתה?

ישנה בזה מחלוקת ראשונים⁶. יש הסוברים, שמועיל לאשה להתנות שאינה מקבלת שבת בהדלקתה. ויש חולקים וסוברים שאין מועיל לה תנאי, וצריכה לקבל שבת בהדלקתה.

כשאורות החשמל דלוקים בחדר, האם אפשר לברך על הדלקת הנרות?

בגליון הקודם למדנו מחלוקת השו"ע והרמ"א¹ במקום שיש כמה נשים המדליקות נרות, שלפי השו"ע אסור לכל אחת לברך בפני עצמה, מפני שיש כבר אור מהנרות שחברתה הדליקה, אלא אשה אחת תברך ותוציא את כולן ידי חובה. ולפי הרמ"א מותר לכל אחת לברך בפני עצמה, מפני שאפשר לברך על "תוספת אורה". אך בכ"ז עדיף, אם יש להם חדר בו הם ישנים, שתדליק שם.

ולפי"ז יש לדון בזמנינו שמדליקים את אורות החשמל, שלכאורה לפי השו"ע יהיה אסור לברך על הדלקת הנרות, כמו במקום שיש נרות נוספים. [ואף לפי הרמ"א אולי יש לדון בזה, ראה הערה²]. ובפוסקים דנו בזה, והעלו כמה פתרונות.

א. שתדליק האשה את נרות השבת כשאורות החשמל מכובים, ואח"כ ידליק אדם אחר את אורות החשמל [לאשה עצמה אסור אח"כ להדליק את אורות החשמל, מפני שכבר קיבלה שבת בהדלקת הנרות]. או שישמית את אורות החשמל על שעון שבת, שידליקם רק אחר גמר הדלקת הנרות ע"י האשה.

¹ סימן רס"ג סעיף ח'.

² לכאורה יש לדון בזה אף לשיטת הרמ"א שמתיר לברך אף במקום שדלוקים כבר נרות נוספים, שהרי סיבת ההיתר הוא, מפני שסוף סוף ע"י ריבוי הנרות כן מתרבה האור. אבל כשאורות החשמל דלוקים בדרך כלל אין אור הנרות מוסיף כלום, וא"כ אף לפי הרמ"א יהיה בעיה לברך כשאורות החשמל דלוקים. אך יש אומרים בזה סברה, שסוף סוף יש בנרות הדלוקים תוספת שמחה ע"י אירת השבת שהם משרים, ומשום כך ניתן יהיה לברך על הדלקתם אף כשדלוקים אורות החשמל.

³ הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א עושה להיפך, שקודם מדליק את הנרות כשאורות החשמל מכובים, ואח"כ מדליק את אורות החשמל, ומברך את הברכה. משום שמעדיף להדליק את הנרות כשאין שום אורות אחרים.

⁴ סימן רס"ג סעיף י'.

⁵ שם ס"ק מ"ב.

⁶ שו"ע שם.

מתי הוא זמן "תוספת שבת" ?

"תוספת שבת" צריך לעשות קודם בין השמשות. ומהו זמן "בן השמשות"? בשו"ע¹¹ מביא שיטת ר"ת הסובר, שבין השמשות מתחיל אחר זמן מהלך ג' מילין ורביע¹² מאז שנתכסתה השמש. ונמשך זמן בין השמשות כמהלך ג' רבעי מיל¹³, ואחרי זה הוא לילה.

אבל הביא המ"ב¹⁴, שהרבה ראשונים וכן הגר"א פסקו, שבין השמשות מתחיל מיד אחר שנתכסתה השמש, שזה הוא מה ששגור בלשונינו "השקיעה". וא"כ דין "תוספת שבת" הוא לפני השקיעה, שלפני זמן זה צריך להוסיף עוד זמן מועט ולקבל את השבת.

כמה זמן צריך לעשות "תוספת שבת"?

במ"ב¹⁵ כתוב, כי לא מספיק להוסיף זמן מועט מאוד, אלא צריך להוסיף כמה דקות לפני השקיעה ולקבל שבת, ולא לעשות שום מלאכה האסורה בשבת.

ואגב, יש לציין, שבכל דין התלוי בשקיעת החמה, יש ליהרר מלעשותו סמוך ממש לשקיעה. משום מקומות שיש בהם שאלות בנוגע לחישוב שקיעת החמה שם [מחמת הרים שמכסים את השמש, ועוד].

בגליון הבא:

- כיצד אופן קבלת שבת?
- מה הדין מי שקבל שבת ונזכר שעדיין לא התפלל תפילת מנחה?
- אם תפילת המנחה בבית הכנסת סמוך מאד לשקיעת החמה, מה יעשה?
- מה הדין אם הציבור בבית הכנסת כבר קבלו שבת, אך הוא עדיין לא התפלל תפילת מנחה?

וכותב הרמ"א, שהמנהג הוא שמועיל תנאי. אמנם המ"א כותב⁷ כי אין להתנות כי אם לצורך. ומסביר המ"ב⁸ שהטעם לזה לחשוש לשיטות החולקים שאין מועיל תנאי, ולכן רק בשעת הצורך תעשה תנאי.

ומהו לצורך? בדבר זה קשה ליתן גדר קבוע, ובכל מקרה יש לעשות שאלת רב: [לדוגמא, הגרש"ז אויערבך זצ"ל סובר⁹, כי אשה הרוצה לנסוע לכותל המערבי לפני שבת, אינה רשאית להדליק נרות על תנאי שאינה מקבלת שבת, שאין זה נחשב "לצורך"].

בני זוג שמוזמנים להוריהם לסעודת שבת, ורוצים להדליק נרות בביתם ולנסוע לבית הוריהם לפני שבת. נראה, שעדיף שלא להדליק נרות בביתם על תנאי, אלא יסעו לבית הוריהם וידליקו נרות שם, [ולענין הברכה ראה גליון הקודם חילוק בין השו"ע לרמ"א], אך יראו להשאיר אור דלוק בביתם משום עונג שבת, שלא יכשלו בחפצים כשיחזרו לביתם אחרי הסעודה.

מקור דין "תוספת שבת"

הגמרא במסכת ראש השנה¹⁰ דורשת את הפסוק שנאמר לגבי יום הכיפורים "בתשעה לחודש בערב", שלכאורה הפסוק סותר, שבתחילה כתוב "בתשעה לחודש" ונראה מזה שיום הכיפורים צריך להיות בט' בתשרי, אולם אח"כ כתוב "בערב" שמזה נראה שרק בערב מתחיל יום הכיפורים זאת אומרת ב' בתשרי. אלא שהפסוק בא לומר, שצריך להתחיל ולהתענות זמן מועט ביום לפני כניסת יום הכיפורים, כדי להוסיף מחול על הקודש. ומוסיפה שם הגמרא, שדין זה קיים גם בשאר שבתות וימים טובים, שצריך להוסיף ולקבל שבת וי"ט זמן מועט לפני כניסת השבת והי"ט. אמנם שיטת הרמב"ם, שבשבת וי"ט דין זה הוא מדרבנן, ולא דאורייתא. אך שיטת הרבה מהראשונים, שגם בשבת וי"ט צריך להוסיף מחול על הקודש מדאורייתא.

¹¹ סימן רס"א סעיף ב'.

¹² (שזה: 58.5 דקות).

¹³ (שזה: 13.5 דקות).

¹⁴ סימן רס"א ס"ק כ"ג.

¹⁵ שם ס"ק כ"ב.

⁷ סימן רס"ג ס"ק כ.

⁸ שם ס"ק מ"ד.

⁹ שמירת שבת כהלכתה ח"ב פרק מ"ג הערה קל"ז.

¹⁰ דף ט' ע"א.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il

